

Marjana Vrhovnik: ZAJČKOV TAL

Pisalo se je leto 1985. Z možem Tinetom sva intenzivno iskala parcelo za hišo. Želja je bila, da bi le ta bila v okolici Vrhnike, saj je bila Vrhnika možev rojstni kraj. Za naju pregovor »Najprej štalca, potem pa kravca« ni veljal, ker sva že imela štiriletnega Blaža in skoraj dveletno Nino. Vse parcele, ki sva si jih ogledala, so bile za naju zaradi visoke cene nedosegljive. Vsak dan sva gledala oglase v časopisu Dnevnik in tedniku Nedeljski dnevnik. Vsakič sva se ustavila ob oglasu, da se na Vrhniki prodaja 80 let stara hiša. Cena – nedosegljiva!!!

Sobota, 17. april 1985. Jutro je bilo namenjeno urejanju za poročno slavlje najinih prijateljev v Škofji Loki. Na hitro sem pogledala oglase v Nedeljskem dnevniku in ... šok. Ceno za staro hišo na Vrhniki so znižali za polovico. Kaj pa zdaj? Gotovo nisva bila edina, ki naju je hiša zanimala. Midva pa bova cel dan odsotna. Ampak ta hiša nama je namenjena, sem spletala v svoji glavi. Ukrepati morava!!! Takoj!!! Odšla sva na poroko in takoj po izrečenem: »DA« in še ta drugem »DA« odbrzela na Vrhniko. Hišo sva iskala v dolini, pa je tam ni bilo. Hišne številke so naju vodile v hrib. In jo zagledava. Staro hišo, zidano iz skal, in majhen prizidek, zidan iz opek. Ko stopiva iz avtomobila, rečem možu Tinetu: »Cesta je zadaj.« Tine vpraša: »Kje jo vidiš?« Jaz: »Ne vidim je. Slišim jo.« Stopiva po bregu ob hiši in jo seveda zagledava. Z granitnimi kockami tlakovano regionalno cesto Vrhnika Logatec, tik ob hiši. Dobro. Ta cesta je v mojih mislih oceno parcele znižala za tri točke, če bi ocenjevali od ena do deset. Ampak ... saj vse ne more biti idealno. Še posebej ne, če si kupuješ prvi dom.

V prizidku hiše sedi gospa, ki v imenu sebe in sestre prodaja hišo, ki sta jo podedovali po sorodnikih. Sosedje so nama kasneje povedali, da se je po domače tej majhni kmetiji reklo Pr Zajčk. Travniki in gozd, kamor je gospodar hodil po kakšne prepotrebne stvari, kot so na primer dračje in drva, pa Zajčkov tal. Gozd in travniki namreč niso bili v njegovi lasti. In tako je moj mož vedno, kadar je šel v gmajno po kakšne palice za fižol, rekel: »Grem v zajčkov tal.« Po pozdravu in kratkem pogovoru ter ogledu meja parcele gospo posadiva v avto in jo odpeljeva v stanovanje staršev v Ljubljani, kjer smo takrat z družinico bivali. Tam gospe poveva, da imava svoje prihranke vezane v banki in da bova zato s plačilom are malo zamujala. Gospa se vznemiri in pove, da sva jo zavedla. Njeno reakcijo in razočaranje sva seveda razumela in jo takoj potolažila, da bova denar že nekje našla in aro v dogovorjenem roku plačala. Podpisali smo predpogodbo, si segli v roke in poslovili. In potem sva se odpeljala na svatbo.

Denar za aro nama je posodila moja teta in tako smo na upravni enoti in drugih pristojnih službah na Vrhniki prav hitro vse uredili, plačala sva aro, nato kupnino in hiša je bila naša. Mnenja in nasveti staršev, sorodnikov in prijateljev so bili zelo različni glede tega, kako naj bi ta nakup spremenili v dom. Eni so bili mnenja, da je treba hišo podreti v celoti, vključno s temelji, drugi so menili, da se

pritičje ohrani, naredi betonsko plato in se nadstropje sezida na novo. Nama je bila odločitev lahka, še posebej zato, ker sta nama očeta ponudila vso pomoč pri gradnji, tudi strokovno, saj je bil Tinetov oče priučen zidar, moj pa elektrotehnik. V hiši ni bilo vode. Na nekem družabnem srečanju smo se o tem pogovarjali in ... čez dva dni smo že zavihali rokave, vzeli v roke krampe in lopate, prekopali dve lokalni cesti in v dveh dneh pripravili izkop ter vstavili cevi od hidranta do hiše. To takrat ni bil noben problem, ker so bile lokalne ceste makadamske. Mimogrede moram omeniti, da je bilo takrat tako malo avtomobilov, da je bila cesta naše igrišče, da smo na njej igrali badminton in druge igre. Pa še nekaj je bilo značilno za to cesto. Po njej so vozili čisto ta pravi tanki. To je bilo veselje za otroke. Če se prav spomnim, so se vsako soboto vozili na neke vaje, zato jih je bila dolga kolona. V času osamosvojitvene vojne pa je prav z našega dvorišča novinar RTV Ljubljana Marjan Jerman poročal o tem, koliko tankov se po tankovski cesti umika iz vojašnice Vrhnika.

Da smo nato dobili priklop na vodovod in vodo v hiši, je sicer preteklo nekaj Save, ampak leta 1986 smo v prizidku imeli tekočo vodo. Jupii! V prizidek hiše smo se z našo mlado družinico preselili že takoj po nakupu hiše, vendar le za čas počitnic in vikendov v toplih mesecih leta.

Hmmm ... Zdaj je pa nekje treba malo pobrskati za financami. Hmm ... hmm ... Oba sva zaprosila za kredit v svojih delovnih organizacijah in oba sva ga brez problema tudi dobila. Takoj sva se včlanila v gradbene zadrage zaradi različnih obresti v bankah, prenašala denar iz ene v drugo, tudi na dva dni, če je bilo treba, se prepisovala v različne zadrage zaradi boljših pogojev in podobno. Nič nama ni bilo težko. Za vse sva imela energije na pretek.

Zaprosila sva za gradbeno dovoljenje za adaptacijo hiše, ga dobila ... in gradbena dela so se pričela. Hišo smo podrli, prizidek pa pustili, saj nam je služil za bivanje v času gradnje in za odklop od Ljubljane. In tule se je malce zataknilo. Prišel je bager in pričel z rušenjem. Ob ograji hiše se je nabiral velik kup ogromnih skal. Pa naletimo na en, ne en, več trdih orehov. Zelo iznajdljivi so bili naši predniki. Tam, kjer je bila živa skala, so enostavno naredili stopnico v širini celotnega prostora. Ja, super. Iznajdljivost je lepa čednost. Poslušajte zdaj tole. Ko pričnemo s podiranjem štedilnika na drva, pod njim stoji ogromna skala, »visoka kot Triglav«. In tako nam ni preostalo drugega, kot da smo šli v akcijo in poiskali minerja. Pred minerjem pa smo morali poiskati še nekoga, da nam izvrti luknje, kamor bo miner vstavil mine. Meni je bila to španska vas in me je malo skrbelo, kako bodo ta dela potekala, da bo varno za nas in vse naše nove sosede. Moj mož, kot sem že omenila, rojen Vršančan – tako so Vrhniki takrat poimenovali sami sebe, je hitro našel mojstre na svojem področju. In takrat mojstri k hiši niso prihajali kot uradniki in hodili na malice v bližnji lokal. Takrat smo mi poskrbeli za malico, kosilo, pijačo, kavico in tako so se med nami in njimi stkale tudi prijateljske vezi.

Luknje v skale je izvrtal sovaščan, miner je prišel iz Logatca. Zaslišalo se je: »Bum ... bum ... bum ...« In velike skale so postale male. Velik kup skal se je še malo povečal in čisto vse smo kasneje

uporabili za gradnjo visokih škarp iz skal. Tako levi kot tudi desni sosedje so nama sledili in svoje škarpe ob hišah sezidali iz skal. Bilo je prav lepo videti celo ulico z enakimi škarpami. Pa še danes je tako, pa čeprav imamo danes tako na regionalni kot tudi na lokalni cesti, med katerima je ujet naš dom, asfalt.

Preden sva začela urejati vso potrebno dokumentacijo za nadaljnje posege na parceli, sva poklicala geometra in vse sosede, da dorečemo, kje so meje. Malo sva sicer morala popustiti glede tega, kje je meja, ker nama je prodajalka povedala drugače, ampak sva si rekla, mir in dobri odnosi so na prvem mestu. Segli smo si v roke, podpisali in nazdravili. Meje so bile določene. Mejniki postavljeni.

Da sva dobila dovoljenje za adaptacijo hiše, sva morala priložiti načrt. Kupila sva tipskega in ga priložila dokumentaciji. Midva pa sva seveda potrebovala idejo in načrt, kako na istem mestu sezidati novo hišo. Tokrat sem se pa jaz obrnila na sošolca iz osnovne šole, ki je že zaključil študij arhitekture. Zelo se je potrudil in nama narisal idejni načrt. V mansardi je predvidel šest frčad, na vsaki strani strehe po tri. O groza, sem si mislila, frčade imajo samo stare hiše, ne pa nove. In zato sva jih črtala. Čez leto ali dve so imele vse novozgrajene hiše frčade, samo naša ne, tako da veste. So pač spet prišle v modo, samo da jaz tega takrat nisem vedela. Ja, še zdaj mi je žal, da jih nimamo. Ko je sošolec prišel enkrat pogledat, kako smo sezidali hišo, je bil vidno razočaran. Ja, kaj »čmo«. Na napakah se učimo. No, mi smo jih naredili ogromno. Še dobro se spomnim, da so se mož in najina očeta pregovarjali, koliko »šar« naj naredimo v pritličju. Odločitev je padla, kmalu je bila narejena tudi plata, nakar ugotovimo, da so stropi v pritličju veliko prenizki za bivalni prostor. Popraviti se ni dalo nič, popolnoma nič. Tolažili smo se s tem, da bomo pač manj porabili za kurjavo. Ja, slaba tolažba ali pa tudi ne, kakor vzameš. Ampak, to še ni bilo najhujše. Mojster za napeljavo centralnega ogrevanja nam je cevi montiral pod strop, namesto da bi jih napeljal po tleh zgornjega nadstropja. Ko pa sem to zagledala, sem se pa, odkrito povedano, zjokala. Spodnje nadstropje je spominjalo na neke kletne prostore, ne pa bivalne. In tako smo se odločili, da si bomo za začetek dom uredili v nadstropju. To mi je bilo pravzaprav všeč, ker sem oboževala mansarde, ki so jih prijatelji uredili v hišah svojih staršev. Celo poletje sem risala idejno skico za razporeditev prostorov. In tako je zdaj na cca osemdesetih kvadratnih metrih kuhinjska niša, dnevni prostor, kopalnica, kabinet in kar tri sobe, po načrtu pa naj bi bili v zgornjem nadstropju samo spalni prostori in kopalnica. Glede na to, da nisem gradbenica niti arhitektka, ni čudno, da smo leto dni po tistem, ko smo imeli že položen parket in vrata, vse pobeljeno in v prostorih vse pohištvo, ena vrata prestavili za en meter, da smo pridobili večji dnevni prostor. Pa smo tudi to preživeli. Danes nam je pa težko prestaviti en stol ... hahaha.

Pa da se vrnem na groba gradbena dela. Pri gradnji sta največ pomagala oba očeta, obe mami, vsaka na svoj način, sosedje in prijatelji. Vse za »Hvala lepa«. Mešalec je pel noč in dan. Najbolj aktiven je bil ob sobotah in nedeljah, ker samo takrat smo imeli čas zidati. Še zdaj slišim tisti njegov zvok: »Škrrt,

škrtr, škrtr ...» In tako je hiša kaj hitro dobivala današnjo podobo. Ampak na neki točki je začelo primanjkovati denarja. V moji delovni organizaciji je bil ponoven razpis za najem kredita. Oddam prošnjo. In dobim kredit. Super. Naj se dela nadaljujejo. Dela se nadaljujejo, vrednost glavnice pa narašča, narašča, narašča ... ko dobiva od banke grožnjo s hipoteko na hišo. HIPOTEKA. Pa kaj je zdaj to, kakšna hipoteka!!! A niso hipoteke samo v Ameriki ... in v filmih. V delovni organizaciji sem prosila za pomoč, da mi pomagajo izplačati glavnico, da mi ne bodo obroki za kredit narastli do te mere, da bo obrok večji, kot je bila moja mesečna plača. Na oglasni deski, v zapisniku komisije, sem prebrala odgovor: »Zavestno ste prejela kredit in zdaj ga tudi zavestno odplačujete.« V redu. Tudi slučajno nisem pričakovala, da se bodo v državi v tako kratkem času dogajale tako velike spremembe. Glavnico posojila morava poplačati. OBVEZNO! Nobene hipoteke nočeva na hiši. In ... zasvetila je lučka na koncu tunela. Prijatelja, še danes najina najzvestejša družinska prijatelja, sta nama posodila denar, brez obresti! Besna kot ris sem se odpravila v SKB banko, da poplačam glavnico kredita v celoti. Še sedaj vidim sebe v dvigalu, kako se prepričujem, da moram ohraniti mirno kri, narediti, kar je treba, čim prej oditi iz zgradbe in zadihati s polnimi pljuči. Uspelo mi je ...

In sledilo je leto strogega varčevanja. Nobenih priboljškov, osnovna hrana je bila štruca socialnega kruha na dan, nobenih izletov, dopusta, druženj z obilo hrane in uspelo nama je, da sva prijateljema denar vrnila v roku dobrega leta. Hvala, draga prijatelja, veliko živcev sta nama prihranila. Mimogrede pa moram omeniti, da sta najina prva dva kredita prav počasi kar nekam izpuhtela – inflacija. Takšno je pač življenje. Še Jan Plestenjak poje: »Meni dobro je. Leta tečejo, včasih ranijo, včasih ljubijo ...« Glede na to, da sva bila v Kurji vasi, kakor se je temu delu Vrhniške reklo med ljudmi, pritepenca, uradno prišleka, sva bila kar dobro sprejeta. Sosedje so nama z veseljem priskočili na pomoč. Glede na to, da sem jaz gor rastla v Ljubljani, sem bila zelo vesela, če sem lahko pomagala pri kakem kmečkem opravilu, na primer ličkanju koruze ali luščenju fižola za v zrnje. Od vsega pa mi je bilo najljubše to, da sem lahko šla s kanglico po mleko. S kanglico po mleko po vasi ... užitek na kvadrat. Ta mladi smo drug drugemu hodili na kavo, klepet, otroci so se družili po svoje, v gozdu so gradili svoje hišice na drevesih in bili so srečni.

Ja, pri gradnji hiše smo naredili veliko napak, pri urejanju okolice sva imela pa srečo. Prostoru za avtomobile sva namenila komaj kaj prostora. Ves ostali prostor pa sva namenila zelenici, cvetličnjaku, sadovnjaku in zelenjavnemu vrtu. Namesto ograje pa sva posadila sto smrek – iz Zajčkovga tala ... ja, ja ... Ko je enkrat prišel mimo nepoznani sovaščan in gledal našo hišo in njeno okolico, se je ustavil in rekel: »Hiša kot iz kataloga.« In res je bila. Tistih sto malih smrekic je bila pika na i. Pri nas na Vrhnikih vsako leto Turistično društvo Blagajana podeli priznanje Blagajana za najlepše urejeno hišo na Vrhnikih. In ... neko leto dobi Blagajano najin levi sosed, drugo leto najin desni sosed, naslednje leto sva jo pričakovala midva ... nič ... in vsa naslednja leta ... nič. Moram priznati, da sem bila malo

užaljena, čeprav moram tudi povedati, da sta imela oba soseda hiši in okolico hiše takšno, da sta si Blagajano še kako zaslužila. Priznanja ne čakam več, ker tudi hiša že dolgo več ni takšna kot iz škatlice. Leta tečejo, nič ne rečejo. Staramo se mi in stara se hiša. Ni letnice na njej, pa se kljub temu ve, v katerem obdobju je bila grajena. Ampak našim smrekicam ni bilo usojeno v miru živeti. Ko so bile še nizke, visoke približno pol metra, nam jih je ponoči nekdo izpulil in pustil na tleh. Čista objestnost oziroma vandalizem. Nisva se vdala. Posadila sva nove. Naša živa meja je nato v miru rastla in bila dolga leta visoka dva metra. Je že res, da smo si s tem zaprli prekrasen razgled, ampak smreke so bile zdrave, lepe, temno zelene, gosto raščene, vredne občudovanja, vse do pred desetimi leti, ko so se začele sušiti. Ampak ne vse. Samo tiste ob cesti. Mož meni, da nam jih je nekdo zastrupil, jaz pa sem mnenja, da je bilo krivo to, da jim je vrhove prenizko odžagal. To pa mislim zato, ker tiste smreke, ki niso doživele tega posega, še vedno zdravo in veselo rastejo. Kakorkoli že, zdaj na mestu posušenih smrek raste lovorikovec.

Pa da ne boste mislili, da smo potem živeli v miru. O, ne, to pa ne. Leta 2017 od občine dobimo prijazno obvestilo, da je naše dvorišče v širini štirih metrov vzporedno z lokalno cesto v lasti občine, da bodo na tem mestu s pomočjo evropskih sredstev zgradili cesto s pločniki. Opa! Širina štiri metre. Se pravi, da bo šla cesta tik ob naših oknih. Tole pa že ne more biti res. Lepo sva občinske može obvestila, da imamo vse črno na belem, da smo skupaj z geometrom uradno določili vse meje ob nakupu nepremičnine, da je bil geometer uradna oseba, poslana iz občine, da to pač ne more biti res. In oni nama lepo odgovorijo, da smo meje uredili s sosedo, ne pa z občino. In tako naprej in tako naprej ... Z veliko pogovori in dopisovanja smo se nato dogovorili, da moramo od občine kupiti njihovo zemljišče, za katero sva triintrideset let mislila, da je naše. Pa sva si spet rekla, samo da bo mir v duši. Del zemljišča sva morala predati občini, del pa sva ga morala od občine odkupiti. Tule lahko napišem samo: Saj ne moreš verjet! No, midva sva morala verjeti in plačati.

Od takrat naprej pa živimo v pravljici ...

Še in še bi lahko pisala. Zdaj, ko se z mislimi in napisano zgodbico vračam v tisto obdobje, ko sva si urejala najin prvi skupni dom, kar ne morem verjeti, koliko lepih, pa tudi malo manj lepih spominov imam.

A življenje teče dalje ... novim dogodivščinam in novim spominom naproti ... za nove zgodbe.